

Rhaglen

Bach

Preliwd a Ffiwg C# fwyaf - llyfr 1

Mozart

Sonata Rhif 18

Scriabin

Sonata Rhif 2

Liszt

Vallée D'Obermann

Liszt

Rhapsodi Hwngaraidd Rhif 2

Jeneba Kanneh-Mason

Mae Jeneba Kanneh-Mason yn bedwar ar bymtheg oed ac mae'n dal Ysgoloriaeth Victoria Robey i'r Coleg Cerdd Brenhinol, gan astudio piano gyda Vanessa Latche.

Roedd Jeneba yn Rownd Derfynol Categori Bysellfwrdd yng nghystadleuaeth Cerddor Ifanc y BBC 2018, enillydd Gwobr Murs du Son yng Nghystadleuaeth Piano Ryngwladol Lagny-Sur-Marne yn Ffrainc 2014 a Cherddor Ifanc Nottingham 2013. Hi hefyd oedd enillydd Gwobr Piano Iris Dyer yn Academi Iau'r Academi Gerdd Frenhinol, lle bu'n astudio gyda Patsy Toh.

Mae Jeneba wedi chwarae nifer o gyngherddau yng Nghymru, Lloegr, Paris a'r Caribî fel unawdydd datganiad a concerto ac fel cerddor siambr. Mae wedi perfformio Concerto'r Piano Rhif 1 gan Tchaikovsky, Concerto Piano Ravel, Concerto Rhif 2 Saint-Saëns, Concerto Piano Rhif 12 Mozart, Concerto Piano Rhif 2 Rachmaninov a Choncerto Piano mewn Un Symudiad Florence Price gyda Chineke! Bu yn y Gerddorfa yn Neuadd yr Ŵyl Frenhinol a'r Royal Albert Hall, lle gwnaeth ei ymddangosiad cyntaf ar gyngerdd Proms y BBC yn 2021. Yn 2022 bydd yn recordio gyda Cherddorfa Symffoni Radio Fienna.

Ymhlith yr uchafbwyntiau eraill mae datganiad yn Neuadd Wigmore, Neuadd Drapers ac Academi Saint Martin in the Fields yn ogystal ag yng Ngwyliu Lenzburgiade, Cheltenham a Lamberhurst. Yn 2022, bydd Jeneba hefyd yn cynnal teithiau o amgylch Awstralia, Seland Newydd, UDA, Antigua a Barbuda gyda'r Kanneh-Masons.

Mae Jeneba wedi ymddangos ar sawl rhaglen deledu a radio gan gynnwys Radio 3, In Tune, Y BAFTAs, y Royal Variety Performance, Rhaglen Ddogfen BBC4 *"Young, Gifted and Classical"* y rhaglen ddogfen *"Imagine"* ar gyfer BBC1, *"This House is Full of Music"* a *"A Musical Family Christmas with the Kanneh-Masons"* ar BBC2. Mae hi wedi recordio ar gyfer yr albwm, "Carnival", gyda Decca Classics.

Mae Jeneba yn ddiolchgar i'r Arglwyddes Robey, Ymddiriedolaeth Soroptimist Nottingham ac i Ymddiriedolaeth Addysg Nottingham.

Nodiadau'r Rhaglen

J S Bach (1685-1750)

Prelïwd a Ffiwg C# fwyaf o Das Wohltemperierte Klavier I, BWV858

Mae Das Wohltemperierte Klavier, neu fel y'i gelwir yn fwy cyffredin, "Y Llawfwrdd wedi'i Dymheru'n Dda" yn gasgliad o 48 o breliwdau a ffiwgiau gan J S Bach ym mhob un i'r cyweiriau mwyaf a lleiaf.

Ymddangosodd Llyfr 1 ym 1722 ac, tua ugain mlynedd yn ddiweddarach, ymddangosodd ail gyfrol yn Leipzig. Ysgogodd sawl ffactor ei gyfansoddiad, gan gynnwys casgliad anghyflawn o 20 Prelïwd a Ffiwg gan Johann Fischer (1646-1716) a dynnodd sylw at y nifer cyfyngedig o gyweiriau a oedd ar gael i chwaraewyr allweddell yn hanner cyntaf y 18^{fed} ganrif. Nod Bach oedd cwblhau'r hyn yr oedd Fisher wedi'i ddechrau a gwneud yn bosibl y perfformiad ym mhob un o brif gyweiriau mwyaf a lleiaf y raddfa gronmataidd. Yn hyn o beth, gellir ystyried ei "Llawfwrdd wedi'i Dymheru'n Dda" fel ymgyrch ar gyfer tiwnio go iawn.

Ysgogiad ychwanegol ar gyfer '48' Bach oedd ei ddefnydd addysgol a awgrymwyd ar dudalen deitl y gwaith: 'At Ddefnydd ac er Elw'r Ieuencid Cerddorol Sy'n Dymuno Dysgu yn ogystal ag Er Difyrrwch y Rhai Sydd Eisoës yn Fedrus yn yr Astudiaeth hon a luniwyd ac a ysgrifennwyd gan Johann Sebastian Bach'. O ran y geiriau 'wedi'u tymheru'n dda', mae hyn yn cyfeirio at ddull tiwnio allweddellau fel bod y deuddeg hanner tôn o'r raddfa gronmataidd yn bellter cyfartal ar wahân mewn traw canfyddedig.

Mae'r Llawfwrdd wedi'i Dymheru'n Dda yn archwiliad systematig cyntaf o gytgord ac fel 'arolwg ordnans' o bob cywair ar y raddfa gromatig, mae'n parhau i fod yn ddihafal o ran ei ddyfeisgarwch. Mae gan y Prelïwd yn C# fwyaf gymeriad tebyg i ddawns, a gynhyrchir gan ei fesur amser triphlyg, rhythmau bywiog a chyfyngau neidio. Mae'r hwyliau bywiog yn parhau yn y Ffiwg lle mae cyfyngau eang a rhythmau cryf yn nodweddu'r pwnc.

Wolfgang Amadeus Mozart (1756-91)

Piano Sonata yn D fwyaf, K 576

1) Allegro, 2) Adagio, 3) Allegretto

Ar yr harpsicord y dangosodd Mozart, chwech oed, ei ddoniau rhyfeddol am y tro cyntaf mewn datganiadau ar draws prifddinasoedd Ewrop. Yn ystod y 1860au dechreuodd ei gyfansoddiadau allweddell cyntaf, gan symud ymlaen o finwetau ac amrywiadau i sonatas tri symudiad. Ddegawd yn ddiweddarach, ysgrifennodd Mozart ei sonatâu a'i concerti piano diweddaraf, ar gyfer y pianoforte a oedd yn datblygu'n gyflym, a fyddai'n dod yn gampweithiau parhaol.

Roedd y blynyddoedd yn dilyn ei briodas ym 1782 ymhlith ei hapusaf a'i fwyaf llwyddiannus a phan ymwelodd ei dad ag ef yn Fienna ar ddechrau 1785, cafodd ei synnu gan y fflatiau ysblennydd yr oedd ei fab yn byw ynddynt. Ond roedd llwyddiant Mozart yn fyrhoedlog ac o fewn ychydig flynyddoedd roedd ei sefyllfa ariannol wedi mynd yn ansicr. Erbyn Ebrill 1789, aeth ei ffrind a'i ddisgybl, y Tywysog Lichnowsky, â'r cyfansoddwr a oedd mewn trafferthion i Ferlin yn y gobaith o sicrhau apwyntiad brenhinol gyda Friedrich Wilhelm II, Brenin Prwsia. Gan adael Fienna ar ddechrau mis Ebrill 1789, fe gyrhaeddodd nhw Potsdam tua diwedd y mis lle cafodd Mozart wahoddiad gan Friedrich Wilhelm i ysgrifennu 'chwe sonata piano hawdd' ar gyfer ei ferch Friedericke a chwe chwartet llinynnol ar gyfer ei ensemble siambr breswyl. Yn y diwedd, dim ond tri chwartet a gwblhawyd a dim ond un sonata piano yn D fwyaf (K 576), a drodd allan i fod ei olaf yn y cyfrwng.

Wedi'i greu mewn tri symudiad, mae'r cyntaf wedi'i adeiladu ar ddau syniad cyferbyniol wedi'u gosod ar waith gan ystum naid ac yna'n syth gan ymateb bywiog. Mae Mozart yn rhannu'r syniad agoriadol hwn rhwng y dwylo, ei ddisgwrs amlffonig, yn wrthbwynt i Bach. Tra bod ail syniad, sydd bellach yn huawdl, yn ymddangos yn y pen draw, dyma'r brif thema fywiog sy'n dominyddu'r ffurf sonata Allegro hon. Mae'r Adagio canolog yn un o greadigaethau mwyaf dwys Mozart sydd, er gwaethaf ei gyweiredd mawr cychwynnol, yn byw mewn pruddglwyf penodol. Mae ei synfyfyrion tyner yn cael ei ysgubo o'r neilltu yn yr Allegretto, taith rymus o ddyfeisio cyferbwytliol ynghyd â graddau helaeth o geingarwch. Fel ei draethawd olaf yn y genre, mae hwn yn grynodedb gwych o gelfyddwaith Mozart.

Alexander Scriabin (1872-1915)

Sonata Piano Rhif 3 yn B leiaf, Op 58

1) Andante, 2) Presto

Roedd Alexander Scriabin yn un o brif gyfansoddwyr Rwsia o'r genhedlaeth ar ôl Tchaikovsky ac un o'r ffigyrau mwyaf diddorol mewn hanes cerddoriaeth. Er bod ei waith cynnar yn debyg i Chopin, ildiodd ei duedd ramantus i foderniaeth donyddol amwys y gellir ei holrhain mewn cyfres o Breliwdau, Etiwdau a deg Sonata Piano yn ymestyn dros y blynyddoedd 1892 i 1913.

Arweiniodd ei ego rhyfeddol a'i ddiddordebau yn yr ocwlt at nifer o weithiau gweledigaethol a ddaeth i ben gyda'i "*The Poem of Ecstasy*" gerddorfaol. Ysgogodd y gwaith hwn asesiad ar ôl ei farwolaeth gan Rollo Myers a honnodd fod Scriabin yn `...ysbryd creadigol rhyfedd ac unig y gwnaeth ei athrylith rywsut ei chamgymryd a'i arwain i lwybrau lle na fyddai unrhyw gerddor `pur' byth yn meiddio cerdded'.

Mae ei Ail Sonata Piano yn waith cymharol gynnar, a ddechreuwyd ym 1892 ond heb ei gwblhau am bum mlynedd arall pan gafodd y cynnydd ei oedi gan ei deithiau cyngerdd Ewropeaidd. Yn wahanol i'w Sonata Piano Cyntaf gyda'i adleisiau o Chopin, mae ei Ail Sonata yn gwyro mwy tuag at gronmatiaeth Liszt a Wagner. Yn fwy ffansi na sonata, mae'n cynnwys dau symudiad gwrthgyferbyniol ac efallai eu bod wedi'u hysbrydoli gan arosiadau glan y môr Scriabin. Yn sicr, mae hwyliau'r symudiad cyntaf yn cyflawni ei ddymuniad i gyfleu 'tawelwch noson ddeheuol ar lan y môr'. Yn dilyn cyflwyniad petrus, mae'r Andante wedi'i adeiladu ar ddwy thema dyner: y naill yn ddisgynnol (ac yn cael ei hategu i ddechrau gan law chwith siglo), a'r llall yn batrwm crwm syml sy'n datblygu'n fuan ac yn `gudd' o fewn gweadau cynyddol drwchus. Yn y pen draw, mae'r cynnwrf sy'n deillio o hyn yn tawelu wrth i'r symudiad ddod i ben. Mae'r Llonyddwch yn newid i egni crai'r Presto stormus lle mae wythfedau llaw chwith dros dripledi brysiog yn y llaw dde yn cario'r deunydd thematig a momentwm tebyg i darantela.

Franz Liszt (1811-86)

Vallée D'Obermann

Gellid dadlau mai Franz Liszt oedd pencerddor allweddellau'r 19eg ganrif, a oedd wedi ymestyn ffiniau techneg piano yn sylweddol mewn allbwn enfawr o faint epig. Roedd ei sgiliau chwarae piano anhygoel yn golygu ei fod yn enwog ymhell tu hwnt i'w Hwngari frodorol ac yn ffefryn gyda llawer o fenywod aristocrataidd, a daeth dwy ohonynt yn gymdeithion pwysig. Roedd ei fywyd fel un o'r enwogion, a rannwyd rhwng teithio fel pencerddor a bod yn

gyfansoddwr, yn ymddangos yn groes i'w ddyheadau priodasol nas bodlonwyd a'i ddiddordebau gydol oes mewn materion ysbrydol.

Ym 1861, setlodd yn Rhufain gan led-ymddeol ac wrth iddo ymgilio o'r byd y tu allan, dechreuodd ei gyfansoddiadau ddatgelu ei natur grefyddol.

Roedd ei deithiau Ewropeaidd wedi dod o hyd i allfa gerddorol yn yr ysgrifennu disgrifiadol yn nwy gyfrol gyntaf ei "*Années de Pèlerinage*" (Blynyddoedd Pererindod).

Ysgrifennwyd llawer o'r darnau hyn yn y 1830au yn ystod teithiau yn y Swistir a'r Eidal gyda'i feistres, y Comtesse Marie d'Agoult. Yn perthyn i'r gyfrol gyntaf o "*Années de Pèlerinage*" (casgliad y Swistir) mae naw portread atmosfferig o olygfeydd, paentiadau a ffigurau arwrol. Yn hytrach na chyfleu unrhyw naratif llythrennol, mae'r darnau hyn yn mynegi llawenydd rhamantus o ran mawredd y dirwedd, un a oedd yn atyniad arbennig i'r dychymyg cyfoes. Mae "*Vallée d'Obermann*", y portread hwyaf a mwyaf cymhleth o'r set, yn cymryd ei deitl o nofel ramantus gan Étienne Pivert de Senancour a oedd yn byw yn y Swistir tua 1800. Mae'r gerddoriaeth yn adlewyrchu bywyd person unigol sy'n cael ei ddigalonni gan dlodi a blinder bywyd. I ddechrau, yn llwm ac yn ymostyngol, mae'r gerddoriaeth yn cau mewn mawlgan o lawenydd.

Franz Liszt

Rhapsodi Hwngaraidd Rhif 2

Daeth 19 rhapsodi Hwngaraidd gan y cyfansoddwr dros gyfnod o ddeugain mlynedd o 1846. Mae llawer, gan gynnwys yr ail, yn mabwysiadu patrwm adran araf gyntaf (*lassù*) ac ail adran gyflym (*friss*) sy'n rhan gyfarwydd i gymaint o gerddoriaeth Hwngaraidd fyrfyfyr. O fewn yr adran gyntaf ddatganiadol a mewnweledol a'r ail adran rinweddol, mae Liszt yn cyflawni amrywiaeth rhyfeddol o fynegiant, gyda'i ddychymyg creadigol yn ymddangos yn ddiddiwedd.